

Praha 3. 1. 2019

Magnificence

Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.

Rektor Univerzity Karlovy

Vážený pane rektore,

v příloze Vám odevzdávám své vyjádření k obvinění prof. Martina Kováře z plagiátorství. Z něho snad bude dostatečně jasné, že obžalobu nesdílím a důvody pro ni odmítám, neboť podklady žalobců jsou nesprávné a zčásti přímo lživé.

Pokud byste to uznal za vhodné, moji argumentaci může zvážit také Etická komise Univerzity Karlovy.

S přáním, aby Vaši správu Univerzity Karlovy nenarušovaly podobné aféry,
a srdečným pozdravem

Janoslav Pávek

Magnificence

Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.

Rektor Univerzity Karlovy

Vaše Magnificence,

podle Vašeho přání jsem se pokusil zpracovat analýzu záležitosti, která se týká údajné plagiátorské činnosti prof. PhDr. Martina Kováře, Ph.D. Mou snahou bylo udržet téma v rovině vědy a neuchylovat se k žalobě či obhajobě či k již předjímanému „rozsudku“, který (v podobě vyjádření trojice žalobců – doktorandů Filozofické fakulty UK) odpovídá spíše jednostranně vyhocenému pojetí polemik politického nebo žurnalistického rázu.

I. Problém vymezení plagiátu

Text nazvaný „Profesor Martin Kovář, prorektor Univerzity Karlovy, se ve velkém rozsahu dopustil plagiátorství“ (dále citováno zkráceně: *text „Plagiátorství“*) vychází z obecných vymezení plagiátu, charakterizovaného jako „vydávání cizího ... vědeckého díla za vlastní, popř. převzetí cizí práce, bez uvedení použitých zdrojů,“ dále „přebírání obsahu (ať již částečného, či úplného) při současném utajování jejich původního tvůrce“. Vedle toho se uvádí rovněž „nedbalé citování či neúmyslné opomenutí citace použitého zdroje nebo neodborně provedená práce s původním textem, ať už v podobě nedostatečně provedené parafráze, či kompilace původního textu“.

Z tohoto výčtu je zřejmé, že jde o **pojem plagiátu je značně neujasněný**, což odpovídá konstatování, že také „pojem informační etika není přesně vymezen“ (viz Informační a citační etika; https://wikisofia.cz/wiki/Informa%C4%8Dn%C3%AD_a_cita%C4%8Dn%C3%AD_etika). Dochází tu ke kontaminaci krádeže vědeckého díla, cílevědomého zatajování i bezděčného opomenutí cizího autorství, nedbalosti a neodbornosti. Už samo **propojení tak rozdílných skutků a motivací je vysoce problematické**.

Dalším vážným problémem je „přebírání obsahu“ – úplného nebo částečného. Lze snadno definovat převzetí celého díla jiného autora. Co si však představit pod „částečným obsahem“? Má jít o přebírání kapitol, odstavců, vět, nebo slov? Zde se otvírá **obrovský prostor pro svévolné vymezení plagiátu a pro libovolně stanovené nároky na quasi-normativní podobu citací**. Vynořuje se totiž otázka: má autor odkazovat na inspirativní vliv, přejímání, nebo parafrázování jednotlivin z některého významného zdroje souhrnně u celé knihy resp. kapitoly, či má vkládat u hojně využívaného zdroje odkaz za každým odstavcem, větou nebo dokonce jednotlivým slovem a číselným údajem? Dovedeme si představit, co by tak husté odkazování znamenalo? Narativní text by se změnil ve zmeť čísel a vlastní výklad by byl překryt záplavou poznámek pod čarou. Jak by byly v této souvislosti řešeny ty nejdůležitější údaje v poznámkách, tj. kritické komentáře k jednotlivým zdrojům informací a odkazy na práce, které sice nebyly autorem akceptovány jako jeho zdroj, ale které odkazují na další interpretační možnosti? To vše jsou přece důležité aspekty historikovy interpretační činnosti, ale k nim extrémní nároky na hustotu zdrojových citací vůbec nepřihlízejí.

Souhrnně lze říci, že nejasné vymezení informační etiky je odvozeno z představ informatiků, ale vůbec nepřihlíží k povaze historikovy práce, ani k povaze jeho literárního

díla. Je to ukázka nadřazení formálních nároků na uspořádání metadat nad vlastní vědeckou práci, jinak řečeno nadvláda formalismu nad smyslem vědeckého poznání.

Racionálně uvažující historik s badatelskou a literární zkušeností by pravděpodobně doporučil přiměřenost v zařazování odkazového aparátu. Kdo však má mít kompetenci, aby specifickou přiměřenost u konkrétního díla (dosud hodnocenou lektory a recenzenty) posuzoval ve sporných případech? Etické komise, vědecké rady, soudy, či ještě jiné instituce? Jak by takovýto direktivní institucionální dozor poznamenal svobodu vědeckého bádání?

Výše naznačené otázky vyvstávají při pozorné četbě text „*Plagiátorství*“. Pokud má být zaujato jasné stanovisko k nynějšímu sporu, pak vzhledem k vágnímu vymezení problematiky plagiátorství u vědecké monografie se snad mohou stát kritériem dvě přece jen poněkud jasnější formulace: 1) vydávání cizího ... vědeckého díla za vlastní; 2) převzetí cizí práce bez uvedení použitých zdrojů. Tomu je věnován III. bod přítomného stanoviska.

II. Problém syntézy (syntetické monografie) v oboru světových dějin

Historiografie byla tradičně pojímána jako obor mezi vědou a uměním. Dnes je samozřejmě zdůrazňován především její vědecký charakter, ale zpravidla není zpochybňován ani význam literární stránky tohoto oboru. Největší mistři oboru (u nás v minulosti například F. Palacký, J. Pekař a J. Šusta, v naší době mj. J. Válka, J. Petráň, R. Kvaček a F. Šmahel) jsou právem takto oceňováni především proto, že ve svých dílech dokázali uchopit velká témata a vyjádřit je stylem vysoké literatury. Příznačné pro ně bylo, že zvládli syntetický přístup k dějinám a neustrnuli na registrování dílčích témat nebo na přípravných analytických sondách, založených na detailním archivním výzkumu.

Historiografie je kumulativní věda, která zřetelně vyrůstá z poznatků předchozích generací, za různých okolností na ně navazuje, doplňuje je, hodnotí a konstruuje nový, aktuálnímu stavu společenského vývoje přiměřený obraz minulosti. Je to nelineární selektivní proces, v němž jsou stále znovu hledány – z rozdílných východisek a v různých podobách – odpovědi na základní otázky po kořenech současnosti, po příčinách a souvislostech toho, co prožíváme a promýšlíme ve své aktuální existenciální situaci.

V tomto procesu sehrává poněkud odlišnou úlohu historiografie dějin „národních“ (v našem případě dnes v podstatě střeoevropských) a historiografie dějin „světových či obecných“. Zatímco v prvním případě lze i některé syntetické monografie založit především na pramenném výzkumu, ve druhém případě je nutno spoléhat převážně na zahraniční edice a literaturu, podle možnosti doplněnou dílčími či ověřovacími sondami do netištěných pramenů. Jestliže řekneme témata z českých dějin a bilaterálních vztahů (například československo-německých) lze do značné míry postavit na analýze dostupných archivních pramenů, širší témata z britských, brazilských či vietnamských dějin musí být zpracována na základě kritické recepce toho, k čemu dospěly generace zahraničních odborníků, kteří měli možnost bezmála celoživotně pracovat s tamními prameny. Z povahy věci je míra recepce poznatků literatury významně větší, pokud kupříkladu český historik pracuje na dějinách Británie, než kdyby pracoval na dějinách českých zemí.

To je skutečnost, která se nutně odráží v psaní o dějinách zahraničních zemí například v řadě více či méně zdařilých syntetických monografií v edici *Dějiny států*, která nám od devadesátých let poprvé přináší vhléd do historie většiny zemí světa. Podobný charakter měl ostatně i dosud nejvelkolepější český pokus o velkou celosvětovou syntézu – *Dějiny lidstva* redigované J. Šustou. Žádná sebevědomá národní historiografie nemůže na tento úkol rezignovat, má-li přinášet potřebné poznatky do dané společnosti a zároveň vytvářet širší srovnávací zázemí pro kontextualizaci národních dějin. K takové činnosti nestačí zdaleka jen zvládnutí jazyka zkoumané země, je nutná i důkladná znalost reálií a schopnost orientovat se ve zpravidla obrovské záplavě literatury. Bylo by mylné domnívat se, že selekce, recepce a

kontextualizace poznatků literatury ke světovým dějinám v podobě syntetických monografií je pouhým „překládáním“, neboť jde o zodpovědnou badatelskou práci.

Při hodnocení syntetických monografií sehraávají specifickou úlohu také metodologické proměny humanitních věd v poslední době. Dnes mezi historiky velmi oblíbené směry mikrohistorie, historické antropologie a další kladou velký důraz na detail, na zajímavá, ale jen velmi dílčí témata, která lze i pro některé segmenty ze světových dějin zvládnout v disponibilním čase, zejména pokud jsou prameny dostupné v digitální podobě. Tyto postupy mají své nezadatelné místo v oboru, ale kdyby byly aplikovány pouze ony, historiografie by podlehla procesu atomizace a přestala by plnit svou společenskou úlohu. Proto je nutné zároveň zpracovávat syntetické monografie, pokrývající velká témata a rozlehlé epochy dějin, a udržovat rovnováhu mezi detailem a celkem. To uvádím proto, že *text „Plagiátorství“* nebere v úvahu specifické rysy syntetických monografií z oboru světových dějin a klade na ně stejné nároky jako na studie o drobných dílčích tématech. Avšak velká freska vyžaduje jiný přístup než miniatura, což platí zejména při více či méně detailním uvádění zdrojů.

III. Problém výpovědní hodnoty textu „Plagiátorství“

III.1 Problém srovnávání textů pro určení plagiátu

Žalobci zvolili čistě formalistní cestu ke stanovení údajného plagiátu. Neuvědomili si, že podstatu historického díla netvoří jednotlivá slova či dílčí údaje, které jsou vždy závislé na určitých primárních, sekundárních nebo terciárních zdrojích, nýbrž jeho celek (struktura), pojetí tématu, podstatné ideje a celkový informační přínos tomu prostředí, pro něž je dílo určeno. Takové posouzení by vyžadovalo mnohem vyšší kvalifikaci než v podstatě mechanické srovnávání slovních shod. Pro posouzení hodnoty a významu Kovářových prací žalobci bohužel neprokázali potřebné schopnosti. Soustředili se na několik z kontextu vytržených odstavců souvislého textu, na skupinu poznámek pod čarou a na zlomek rejstříku – vždy v porovnání staršího textu anglického (B. Coward, J. Black) a textu českého (M. Kovář).

Kdyby došlo k porovnání celků, snadno by se prokázalo, že Kovářovy práce jsou koncipovány samostatně, že pochopitelně čerpají především z britských zdrojů (včetně archivních – mj. z klíčových rukopisných fondů British Library – a z rozsáhlého souboru literatury), že podávají ucelenou představu o jednom z klíčových období britského impéria, že po informační stránce významně obohacují české prostředí a dokonce že mají dobrou literární úroveň. Prohlásit tyto práce jako celek za plagiáty není možné.

V zájmu dosažení proklamovaného cíle se žalobci soustředili na jednotliviny. Především se snažili dokázat, že M. Kovář zatajil nejčastěji využitý zdroj – dílo Barryho Cowarda *The Stuart Age* (London 1994), popřípadě práce dalšího čelného britského historika Jeremyho Blacka, zejména sborník studií *Britain in the Age of Walpole* (London 1984). Nic z toho není pravda: M. Kovář ve svých pracích cituje oba autory mnohonásobně a vyzvedá jejich inspirační význam i pro svůj výzkum.

Uvádím alespoň některé doklady; vyhledávání dalších by vyžadovalo opět hodiny práce, ale pokládám to za nadbytečné. Citace B. COWARDA – M. Kovář, *Stuartovská Anglie* /2001/: v poznámkách k celé knize, tj. v její závěrečné části, Kovář cituje Cowarda na s. 296, 297, 298, 300 atd.; v souhrnné bibliografii na s. 337 jsou uvedeny obě Cowardovy monografie, z nichž Kovář čerpal; v „Bibliografické poznámce“, tj. komentáři k bibliografii, Kovář Cowardovy práce zdůrazňuje na s. 345, 348; M. Kovář, *Anglie posledních Stuartovců* /1998/: Kovář vysoce oceňuje Cowardovu syntézu *The Stuart Age* /1994/ na s. 9, cituje ho na s. 22, 25, 47 atd.; M. Kovář, *Jakub I. Stuart*, in: *Lidé a dějiny* /2017/: v textu kapitoly Kovář cituje Cowarda na s. 260, 263, 268, 277, v souhrnné bibliografii na s. 285. Citace J. BLACKA – M. Kovář, *Velká Británie v éře Roberta Walpole* /2004/: v souhrnné bibliografii na s. 246 Kovář uvádí 18 // prací J. Blacka

včetně jím editované kolektivní monografie *Britain in the Age of Walpole* /1984/; v úvodu své knihy na s. 10-11 Kovář zdůrazňuje význam Blackových prací; dílčí odkazy jsou roztroušeny v celé knize).

Z uvedeného je zřejmé, že tvrzení žalobců o údajné Kovářově snaze zatajovat práce B. Cowarda a J. Blacka jako zdroje Kovářových textů je založeno na nepravdivých údajích a na popírání zjevné skutečnosti. Ostatně, kdyby to M. Kovář učinil, počínal by si z hlediska svého oboru naprosto absurdně, neboť citování tak významných autorů je ozdobou každé práce o britských dějinách raného novověku. Samozřejmě mohl Cowarda a Blacka citovat i víckrát, tedy ve všech jednotlivých případech, kdy ho inspirovali ke studiu dalších autorů starších prací, ale je otázkou, zda by to uspokojilo žalobce, kteří jsou vedeni utkvělou představou o plagiování.

Jako další způsob hledání plagiátu zvolili žalobci juxtapozici vybraných odstavců anglických a českých. Pokud pomineme komolení textu ze strany žalobců (zvláště výrazně v tabulce č. 2), pak žalobci sledují shodu slov a vět mezi anglickým a českým textem. Shoda je vesměs jen přibližná a v naprosté většině se týká faktografie, která trvale prochází historiografií britských dějin, a kdyby byla podniknuta retrospektivní srovnávací analýza anglických a skotských prací o historii impéria v 17. a 18. století, s velkou pravděpodobností by se ukázalo, že stejná základní fakta a příznačné pramenné citace se tam objevily dávno před Cowardem a Blackem. Sotva by koho napadlo prohlašovat je za plagiátorství či u zahraničního historika za projev „plagiátorského překladu“. Znovu připomínám: ten, kdo chce kritizovat jiné historiky, by si měl uvědomit, že podstatou a znakem původnosti historického díla nejsou jednotlivé střípky (jejichž správnost lze posuzovat v rámci detailní odborné kritiky), nýbrž celek díla.

Pokus o aktualizaci neopodstatněných tvrzení žalobců, které se týkají raných prací M. Kováře, je doplněn snahou prohlásit za plagiát rovněž kapitolu o králi Jakubovi I. v kolektivní monografii *Lidé a dějiny* (Praha 2017). V ní se M. Kovář vrátil k tématu ze svého mládí a nastínil svůj současný pohled na tuto významnou postavu britských a zprostředkovaně také českých dějin. Zde by bylo bývalo žádoucí, aby byl M. Kovář věnoval čas zapracování nové literatury a o ni svou interpretaci obohatil; ve skutečnosti, že tak neučinil, shledávám slabinu textu, kterou lze ve věcné diskusi oprávněně kritizovat. Zásadně však odmítám lživé tvrzení, že M. Kovář v této kapitole vychází pouze z literatury vydané do roku 1994, neboť je sem zahrnuto i zásadní dílo D. L. Smithe *The Stuart Parliaments* z roku 1999 (datum 1994 není náhodné, neboť má navozovat falešný dojem, že veškerou literaturu znal již B. Coward jakožto Kovářův zdroj!). Stejně tak pokládám za neopodstatněné označovat tento text nebo jeho část za „plagiátorský překlad“.

III.2 *Problém využívání metadat pro určení plagiátu – poznámkový aparát*

Žalobci se pokoušejí využít poznámkového aparátu k prokázání plagiátorské činnosti. Domnělé plagiování dokládají srovnáním poznámek v knihách B. Cowarda *The Stuart Age* (London 1994, s. 305-423) a M. Kováře *Anglie posledních Stuartovců* (Praha 1998, s. 203-226). Jejich postup pokládám za metodicky zcela pochybený z těchto důvodů:

(1) Žalobci neberou na vědomí, že studium bibliografického aparátu předcházejících prací (a následné studium prací zde zmíněných) je při pozdějším zpracování stejného či podobného tématu naprosto standardní a metodicky nezbytný postup.

(2) Dílčí shodu odkazů na stejné edice a studie ve starší (Cowardově) a novější (Kovářově) práci pokládají za projev plagiátu; to je naprosto chybné tvrzení, jde-li o to, že starší a novější práce pojednávají o téže historické záležitosti. O převzetí by bylo možné hovořit tehdy, pokud by šlo o prosté opsání poznámek. Ve skutečnosti je zřejmé, že M. Kovář texty zmíněné v poznámkách samostatně prostudoval a uvedl je (často v doplněné podobě nebo s vlastním komentářem) vedle řady dalších odkazů, které ve starší práci B. Cowarda nebyly ani zmíněny.

(3) Naprosto protismyslná je manipulace s procentuálním podílem údajně převzatých poznámek. Žalobci tvrdí, že podle jejich zjištění je v analyzované kapitole u M. Kováře „až chirurgicky přesná shoda“ v 32 z celkových 34 (94 %) po sobě jdoucích poznámek. Toto tvrzení je zavádějící:

(3.1) Kovářův text (v rozsahu 24 stran) obsahuje 79 poznámkových odkazů na zdroje, kdežto Cowardův text (29 stran) pouze 34 poznámkových odkazů. Jestliže má Kovář 2,3krát více odkazů, je nepřijatelné obviňovat ho, že jeho poznámkový aparát je plagiátem aparátu Cowardova.

(3.2) Tvrzení žalobců o „chirurgicky přesné shodě“ 32 Kovářových poznámek s Cowardovými neobstojí, podíváme-li se do obou knih, nikoli jen do výtahu, který předkládají žalobci; poznámky se liší nejen po stránce bibliografických údajů, svědčících o Kovářově práci s citovanými knihami a časopisy, ale také svým textem. Jak mohou žalobci mluvit o „chirurgicky přesné shodě“, když při jejím popisu sami používají tak vágní tvrzení jako: „Velmi *se podobá* pozn[ámce]“...? Nebo když ztotožňují naprosto rozdílné texty – viz Cowardovu poznámku 24 „Derek McKay, *Prince Eugene of Savoy* (1977), s. 246-247“ a s ní údajně identickou Kovářovu poznámku 53, kterou musím pro názornost ocitovat celou: „Píše-li většina historiků o vítězství u Blindheimu jako o Marlboroughově triumfu, nejde o přehlížení podílu Evžena Savojského, nýbrž skutečnost, kterou nepopírají ani Evženovi životopisci, a sice, že u Hochstädtu a Blindheimu Johnu Churchillovi spíše sekundoval. Srv. MCKAY, D., *Prince Eugene of Savoy*, London 1977, s. 246-247.“ I tento příklad svědčí o tom, jak si žalobci představují „chirurgicky přesnou shodu“ hodnocených textů a na jak vratkých základech je postaveno jejich tvrzení o plagiátu.

(3.3) Velká část poznámek musí být u B. Cowarda a M. Kováře shodná z jednoduchého důvodu: píší o stejném tématu a odvolávají se na stejné edice či směrodatné historiografické práce; kdyby chtěl M. Kovář postupovat jinak, musel by vynechat všechny hlavní prameny a zpracování vydané před Cowardem; takové absurdity by se žádný racionálně uvažující historik dopustit nemohl.

III.3 **Problém využívání metadat pro určení plagiátu – Rejstřík**

Využití rejstříků jakožto důkazu plagiátorství je metodicky vysoce problematické, což si žalobci částečně uvědomují, ale přesto z něho vyvozují odsuzující závěry. Dvě knihy pojednávající o stejném tématu musí mít podobný výběr jednajících osob. Kdyby chtěli žalobci poznat skutečnost a nikoli jen tendenčně obviňovat, povšimli by si spíše rozdílností – nejen ve výčtu osob zahrnutých do rejstříků, ale především v identifikaci pochycených osob; neboť M. Kovář charakterizuje postavy své narace precizněji než B. Coward (pro názornost příklad: *Fairfax, Thomas, lord Faifax* u Cowarda vs. *Fairfax, Thomas, třetí baron Faifax z Cameronu* u Kováře), mj. i proto, aby je lépe přiblížil českému čtenáři. V žádném případě z rejstříků nelze vyvozovat či jimi doložit předpoklad, „že zde došlo k převzetí práce Barryho Cowarda bez odpovídajícího výzkumu pramenů a literatury“.

IV. Závěry

IV.1 Závěr speciální

Na dvě výchozí otázky odpovídám po prostudování výše zmíněných textů takto: 1) **M. Kovář se nedopustil vydávání cizího vědeckého díla za vlastní;** 2) **M. Kovář se nedopustil převzetí cizí práce bez uvedení použitých zdrojů.**

Ačkoli nikoho z žalobců osobně neznám, v obecné rovině vyslovuji názor, že pokus o znehodnocení celého díla prof. Martina Kováře označením jeho syntetických monografií za plagiáty se jeví jako výraz osobního nebo skupinového boje, vymyká se vědecké diskusi a je principiálně podjatý. Ačkoli využívá možností současné lingvistiky, při mylném zadání údajů

nemá – podle mého mínění – charakter věcné argumentace přiměřené historickým vědám. Martinu Kovářovi lze vytknout, stejně jako mnoha jiným badatelům, dílčí nepřesnosti při citaci zdrojů (případně nezkorigované chyby v bibliografických přehledech), někde i formulace značně závislé na starší literatuře, popřípadě také nepřihlédnutí k nové literatuře tam, kde se publikačně vrací k tématu, které sám již dříve zpracoval. Kdyby byl při koncipování svých prací znásobil počet odkazových poznámek, nezměnilo by se nic na podstatě jeho prací, jen situace žalobců by byla obtížnější. Dílčí nedostatky lze kritizovat v rámci vědecké diskuse, ale s dobrým svědomím je nelze označit za plagiátorskou činnost.

Nedokonalost, která je znakem každé tvůrčí práce (snad s výjimkou několika málo vyvolených), nedevaluje Kovářovu vědeckou činnost. Ostatně kdyby neměl co nového říci také mezinárodní vědecké veřejnosti, sotva by byl zván k přednáškám do řady evropských zemí. Prof. Kovář napsal hodnotné syntetické monografie, které obohacují znalosti britských dějin v českém prostředí. Kovář se stal jedním z nejlepších znalců moderních britských dějin u nás a tyto znalosti promítl jak do svých tištěných prací, tak i do výuky a popularizační činnosti. Důkladné poznání vzestupu a poklesu Velké Británie jako jedné ze světových říší mu poskytlo východisko k širšímu pohledu na srovnávací dějiny civilizací, což je principiální téma nejen humanitních věd.

IV.2 Závěr obecný

Vzhledem k tomu, že pravidla určování plagiátu u vědeckých prací z oboru historiografie (samozřejmě s výjimkou těch prací, které znamenají prokazatelné okopírování cizího textu) nejsou jasně stanovena, otvírá se velký prostor pro svévolné označování různých textů za plagiáty tam, kde jde o autorskou návaznost na práce předchozích badatelů. Žalobce má téměř neomezené možnosti k tomu, aby novější text označil za blízký některému textu staršímu, za nedostatečně opoznámkovaný atd. Svévolnou manipulací, tj. výběrem těch partií dvou srovnávaných textů, které by mohly tezi o plagiování nasvědčovat, a pominutím oněch, které takovou tezi vylučují, i slovním vyhocením lze dosáhnout značného psychologického účinku na čtenáře žaloby.

Jelikož srovnávání různých verzí textů (starších textů, novějších textů, textu žaloby) je velmi pracné a vyžaduje mnoho času, lze předpokládat, že absolutní většina čtenářů žaloby svou vlastní, nezávislou analýzu všech textů neprovede a bude vycházet pouze ze žaloby. Tím se ovšem žaloba změní v rozsudek, což je pravděpodobně její skutečný účel.

Za takových okolností se stává obvinění z plagiátu (znovu zdůrazňuji: u textů, které nejsou prokazatelnou kopii cizího výtvaru) bojovým nástrojem, který může poškodit či dokonce psychicky a existenčně zničit názorového odpůrce. Takové počítání by mohlo mít devastující důsledky pro vědeckou činnost, zvláště pro humanitní obory, a mohlo by vést k jejich ovládnutí agresivními inkvizitory, kteří by sice sami mohli zůstat vědecky sterilní, ale tvůrčí vědce by dokázali udržovat ve strachu, že pokud své práce nezahltí absurdním množstvím odkazových poznámek, mohou být kdykoli označeni za plagiátory.

S přáním všeho dobrého do počínajícího roku 2019

(Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.)